

CENTRUL GEOMETRIC (ȘI GEOGRAFIC) AL EUROPEI ESTE ÎN MARAMUREȘ

- Interviu cu VASILE BOLOGA , geolog -

- Ce înțelegeți dvs. prin aceasta?

Vasile Bologa: Prin Maramureș s-a înțeles, și trebuie să se înțeleagă din punct de vedere geografic și istoric, depresiunea care ocupă bazinul superior al Tisei. Maramureșul este aria pe care s-a constituit una din primele organizații statale românești: Voievodatul Maramureșului. Din secolul al XIV -lea, datorită penetrației maghiare, voievodatul a fost transformat în comitat, românii maramureșeni, în majoritate nobili și liberi, păstrându-și drepturile, care au fost recunoscute, pe rând, de regii maghiari. În Maramureșul din dreapta Tisei a avut loc o intensă pătrundere ruteană, care a determinat inclusiv slavizarea populației românești, din care au rămas doar 6 (șase) așezări compacte, în timp ce în stânga Tisei componenta etnică a populației a rămas practic neschimbată, existând doar câteva așezări maghiare și rutene într-o masă densă de sate românești.

- Ce s-a întâmplat cu Maramureșul din dreapta Tisei ca urmare a destrămării Imperiului austro-ungar?

- Satele românești maramureșene de pe ambele maluri ale Tisei și-au trimis reprezentanții la Marea Adunare de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918. La Sighet s-a constituit Consiliul Național Român, care a administrat teritoriul până la venirea armatei române. Aceasta a luat sub controlul său Maramureșul din stânga Tisei, precum și satele românești din dreapta Tisei. Stăpânirea românească a durat foarte puțin, deoarece diplomații bucureșteni, interpretând limitativ versul "Doinei" lui Eminescu "De la Nistru pân' la Tisa", n-au insistat suficient și au lăsat sub administrație cehoslovacă (în regiunea Podkarpatska Rus) peste 30.000 de români.

Astfel că în componența României Mari n-a intrat decât o treime din teritoriul comitatului Maramureș, constituind județul cu capitala la Sighet. În prezent, Maramureșul din dreapta Tisei, în care locuiesc circa 50.000 de români, face parte din Ucraina.

- Care credeți că sunt caracteristicile specifice maramureșene?

- Maramureșenii sunt, în primul rând, români. Și, potrivit celor demonstrate de genialitatea lui Mircea Eliade, ei sunt oameni care au știut să-și apere spațiul. Eliade a spus că la scrierea istoriei "spațiul este mai puternic decât timpul". Elementul primordial care deteremină specificul maramureșenilor este, deci, spațiul. Caracterul deschis, tranșant și neschimbător al lor se datorește clarității reliefului. La noi totul este clar și simetric. Dealul este deal. Valea este vale. Ea are doi versanți, iar bazinele hidrografice ale văilor sunt delimitate de creste precise, de cumpenele apelor care curg. Maramureșenii au în sânge peratologia. Adică, știința limitelor. De aceea, nu este nici o întâmplare că bazinele hidrografice afluate Tisei (Vișeu, Iza, Mara, Săpânța etc.) au coincis în Maramureșul voievodal organizării politice. Ce altceva erau cnezatele de vale menționate de arhitectul dr. Radu Popa decât subdiviziuni ale voievodatului? Subdiviziuni care cuprindeau salbele de sate care se înșiră pe văile respective.

- Cum se explică păstrarea nealterată în timp a unei civilizații autohtone străvechi vie și astăzi - în ciuda influențelor de tot felul?

- Maramureșenii ocupă o arie situată în nordul extrem al Ardealului locuit de români, venind în contact direct cu rutenii la nord și cu maghiarii, la vest. Păstrarea nealterată a unei civilizații ancestrale caracterizată prin folclor, arhitectură populară, port și alte elemente etnologice se datorește tocmai faptului că ariile laterale sunt mai rezistente, fiind imune influențelor străine, în comparație chiar cu ariile centrale. De altfel, prin așezarea sa geografică, Maramureșul ocupă un spațiu consacrat. Aici, nu departe de vărsarea Vișeului în Tisa, pe malul drept al acesteia, la sfârșitul secolului trecut a fost ridicat de către geograful vremii un monument de piatră pe care se consemnează în limba latină centrul geometric al Europei. Europeanitatea noastră, deci, nu trebuie negociată, ea ne este atestată spațial și prin latinitate.

Interviu realizat de VALERIU SĂBĂU în 1995.

A încurcat ițele.

Colecția AUGUSTIN MICU, Cicărlău, 2002

Dintr-ale lumii valuri grele
Spre Tine, Maică, mă doresc.
Ajutor, Maică Fecioară,
Ajutor, dă-mi ajutor,
E servul Tău care Te roagă,
Maică Fecioară, dă-mi ajutor.

Între necazuri ne-necetate,
În griji și lacrimi eu mă frâng,
Rănit de patimi și păcate
Privesc cu dor la cer și plâng
!

În cer un Tată blând mă cheamă,
În cer e dulcele Isus,
În cer ești Tu, iubită Mamă,
Și locul meu e-n ceruri, sus.

În cer m-așteaptă sfinții Îngeri
M-așteaptă ceata dreptilor,
Iar eu în valea cea de plângeri
Petrec strein și călător

Primejdii multe mă-mpresoară
Ispitele mă străntoresc;
Tu ești nădejdea mea, Fecioară,
Spre Tine ochii mei privesc.

Din zori de zi și până-n seară,
Trăind, murind, Te voi chema:
Nu mă lăsa, Maică Fecioară,
Scăparea mea, nu mă lăsa.

1247

Preasfântă Născătoare

Preasfântă Născătoare
A Domnului Christos
Cu multă bucurie
Noi Te slăvim frumos.

Ca soarele, ca luna
Ca stelele cerești,
Întocmai și Tu, Maică,
Așa curată ești.

Tu ești o rază dulce,
Ești un mărgăritar;
Tu ești o floare scumpă,
Tu ești un mare dar.

Ca zorii dimineții
Așa Te-ai arătat
Și pe stăpânul vieții
În brațe L-ai purtat.

Biserica sfințită
Și rai Dumnezeuiesc -
Preasfântă Născătoare
A mielului ceresc.